

Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi

The Predictor Effect of Attitudes of Mothers on the Social Skills and School Adaptation of Their 5–6 year old Children

Hülya Gülay OGELMAN*

Alev ÖNDER**

Zarife SEÇER***

Hatice ERTEN****

ÖZET

Araştırmanın amacı, anne tutumlarının çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymaktır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Denizli ilinin merkez ilçesinde ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 85 çocuk ve annesi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Anne formu), Sosyal Beceri Formu ve 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumlu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin otoriter, yetkeci ve izin verici tutumları ile 5-6 yaşındaki çocuklarının sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir. Otoriter ve izin verici tutumlar, sosyal beceri ve okula uyum değişkenleri ile olumsuz yönde anlamlı ilişki içindeyken; yetkeci tutum ise sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile olumlu yönde anlamlı ilişki içindedir.

Anahtar Kelimeler: Anne tutumları, sosyal beceriler, okula uyum, Ebeveyn Stilleri ve Davranışları Ölçeği (ESDÖ).

Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

The purpose of this study is to put forth the predictor effect mother's attitude has on the social skills and school adaptation of their children. A relational survey method was used in this study. The sample group for the study comprised of 85 children, attending the kindergartens of primary schools located in the city center of Denizli, and this children's mother. The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ) (Mother Form), Social Skills Form and The Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 Year Olds were used to gather the data for the study. According to the results of the study, there is a significant relationship between the authoritarian, permissive, and authoritative mother attitude and the level of social skills and school adjustment in 5-6 year old children. While there is a significant negative relationship between authoritarian and permissive attitudes and the social skills and school adjustment variables, a significantly positive relationship exists between authoritative attitude and the level of social skills and school adjustment.

Parental attitude expresses the quality of special behavior patterns and approaches of parents towards their children. Temperament, the tone of voice used towards the child, body language, the nature of interest, attention, care, and childcare-related experiences carry great importance when establishing the attitude (Bornstein & Zlotnik, 2009). During the early years of life, parents have a greater influence over their child's life than other people. Positive and supportive attitudes are factors with powerful effects in child development (Eisenberg et al., 2005; Gülay, 2010).

In conclusion of her studies, Diana Baumrind put forth three basic parental attitudes; Authoritarian, Authoritative, and Permissive (Baumrind, 1966, 1967, 1968, 1978, 1976). In the authoritarian attitude, parents place importance on controlling their children and making sure their children listen to them. Authority, rule acceptance, and respect must be shown in all forms. While interest in the child is minimum, the expectations from the child are maximum. Issues experienced regarding the rules in the adult world may result in severe penalties (Baumrind, 1967; Bornstein & Zlotnik, 2009). The authoritative attitude is shaped with democracy, respect, and rationale. The individuality of child is accepted and respected. Accepting individuality means that they have a say in the decisions made at home. The type of communication between the child and their parents is mutual and open. The child's independence is supported. Authoritative parents believe that severe and physical punishments damage the individuality and personality of the child (Johnson, 2006; Weiten, Lloyd, Dunn, & Hammer, 2009). On the other hand, permissive attitude is based on extensive child care, open communication, and minimal control. The rules and limits are not distinct but are very flexible. The expectation of mature behavior from the child is minimal. The attitude towards the child's behavior, even if it involves

* Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi

** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi

*** Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi

**** Öğretmen, MEB

aggression, is extremely tolerant. The approach is loose in terms of discipline (Feldman, 2005; Maccoby & Martin, 1983). The effects these attitudes have on children vary.

Purpose

The purpose of this study is to put forth the predictor effect mother's attitude has on the social skills and school adaptation of their children. We searched for the answers to the questions stated below in an effort to achieve the purpose of this study.

Does an authoritarian attitude of mother have a predictor effect on the social skills and school adjustment of 5-6 year old children?

Does an authoritative attitude of mother have a predictor effect on the social skills and social adjustment of 5-6 year old children?

Does a permissive attitude of mother have a predictor effect on the social skills and school adjustment of 5-6 year old children?

Method

A relational survey method was used in this study. The sample group for the study comprised of 85 children, attending the kindergartens of primary schools located in the city center of Denizli, and this children's mothers. The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ) (Mother Form), Social Skills Form and The Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 Year Olds were used to gather the data for the study. The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ) (Mother Form) was completed by mothers individually. Social Skills Form and The Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 Year Olds was completed by kindergarten teachers based on their 7-month observation of the children. Mothers and teachers were informed about the purpose of the study and the measurement instruments prior to the data collection process. Data was analyzed using a SPSS 13.0 software program. A Simple Linear Regression Analysis Technique was used to determine a predictor effect of authoritarian, permissive, and authoritative mother attitudes on the social skills and school adjustment of 5-6 year old children.

Findings

According to the results of the study, there is a significant relationship between the authoritarian, permissive, and authoritative mother attitude and the level of social skills and school adjustment in 5-6 year old children. While there is a significant negative relationship between authoritarian and permissive attitudes and the social skills and school adjustment variables, a significantly positive relationship exists between authoritative attitude and the level of social skills and school adjustment. Authoritarian, authoritative, and permissive attitudes at maximum level explain school adjustment. While authoritarian attitude explains school adjustment and social skills at the highest level, permissive attitude was one that explains school adjustment and social skills at the lowest level.

Discussion & Conclusion

In general, the positive and adverse attitude of mothers towards their children has a positive or adverse effect on the social skills and school adjustment of children. When mothers are harsh on their children because of their authoritarian attitude, and give them severe punishments, are not adequately sensitive towards their desires and feelings, they set an adverse example in terms of social skills. The authoritarian attitude, based on punishment, severity, and strict rules, has an adverse effect on the school adjustment of children. The strict rules and strict discipline at home may make it difficult for children to comply with the rules at school. In a similar way, the permissive attitude may adversely affect children learning social skills at school as the rules and limits are not distinct and/or are very flexible. As a result, children may not exhibit the care expected to successfully maintain the social relations and abide by the rules at school or within their peer groups, as they do so at home. The authoritarian attitude may result in children being shy and unsocial, as well as displaying aggressive and domineering behaviors. These children being socially less adaptable, and having lower self-confidence attracts attention. Children, who have parents that do express their emotions accordingly, may portray harsh responses to their peers in case of angry or bitter. Similarly, children, who have parents that express generally their positive emotions, are able to control their emotions in their social relationships (Eisenberg et al., 2005).

A different situation exists for the authoritative attitude. With this attitude, the child sees positive examples at home in relation to obeying the rules, being sensitive towards other, being empathic, helping one another, and working as a team. Thus, the child gains positive experiences in terms of social skills. Bornstein and Zlotnik (2009) expressed that authoritative parents set positive examples for their children in terms of conserving their self-control in stressful situations, and stated that this affect healthfully the child's peer relations. Secondly, the language and cognitive skills which develop thanks to the open communication with the child support competencies such as managing social relations and correct analysis of social situations. The fact that the rules are explained to the child, their views are respected, and they are given a say when decisions are made helps them to become aware of their individuality within the social system. In addition, children display the same positive behavior they have witnessed from their parents in similar situations within their peer group (Kochanska & Aksan, 2004; Macklem, 2008).

Various seminars and training courses should be offered to families on the subject of bringing up children by organizations and institutes such as pre-school education organizations, Public Education Centers, Municipalities, and Universities, in line with effects of mother's attitude on the social skills and school adaptation of children. Education organizations should be in constant contact with parents during family participating activities. Social relation issues experienced by children must be resolved working in collaboration with their families.

Keywords: Maternal styles, social skills, school adjustment, Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSDQ).

The Type of Research: Research

1. GİRİŞ

Ebeveyn tutumu, anne-babanın çocuğa yönelik özel davranış biçimlerini, yaklaşımlarının niteliğini ifade etmektedir. Tutumun oluşmasında, mizaç, çocuğa yönelik ses tonu, beden dili, dikkatin, özenin, ilginin niteliği, çocuğun bakımı ile ilgili deneyimler önem taşımaktadır (Bornstein ve Zlotnik, 2009). Yaşamın ilk yılları boyunca, anne-babalar çocuklar üzerinde diğer kişilerden daha büyük etkilere sahiptirler. Olumlu, destekleyici tutumlar çocukların gelişiminde güçlü etkilere sahip faktörlerdir (Eisenberg vd., 2005; Gülay, 2010).

Diana Baumrind konu ile ilgili çalışmaları sonucunda üç temel ebeveyn tutumu ortaya koymuştur: Otoriter, yetkeci ve izin verici tutum (Baumrind, 1966, 1967, 1968, 1978, 1976). Otoriter tutumda, ebeveynler çocuk üzerinde kontrol sahibi olmaya, sözünü dinletmeye önem verirler. Otoritenin, kuralların kabulü, saygının her şekilde gösterilmesi gereklidir. Çocuğa karşı gösterilen ilgi az iken ona yönelik beklentiler üst düzeydedir. Yetişkin dünyasına ilişkin kurallarda meydana gelen aksaklıklar, sert cezaları beraberinde getirebilmektedir (Baumrind, 1967; Bornstein ve Zlotnik, 2009). Yetkeci tutum, demokrasi, saygı, mantık ile şekillenmektedir. Çocuğun bireyselliği kabul edilir ve buna saygı duyulur. Bireyselliğin kabulü, evle ilgili kararlarda onun da fikrinin alınmasını beraberinde getirmektedir. Anne-baba-çocuk arasında karşılıklı ve açık iletişim kurulur. Çocuğun bağımsızlığı desteklenir. Yetkeci anne-babalar, sert ve fiziksel cezaların çocuğun bireyselliğine, kişiliğine zarar verebileceğine inanırlar (Johnson, 2006; Weiten, Lloyd, Dunn ve Hammer, 2009). İzin verici tutumda, yüksek düzeyde çocuk bakımı, açık iletişim, düşük düzeyde kontrol söz konusudur. Kurallar ve sınırlar net olmamakla birlikte son derece esnekler. Çocuktan olgun davranışa yönelik beklentiler düşük düzeydedir. Saldırganlık gibi olumsuz unsurlar içerse dahi çocuğun davranışlarına yönelik yüksek hoşgörü içeren tutumlar sergilenir. Disiplin açısından gevşek bir yaklaşım izlenir (Feldman, 2005; Maccoby ve Martin, 1983). Bu tutumların çocuklar üzerindeki etkileri de farklı olabilmektedir. Otoriter tutum sonucunda, çocukların saldırgan, baskıcı olabildiği, akran ilişkilerinde şiddete, zorbalığa başvurabildikleri, düşük düzeyde empati, yardımlaşma ve işbirliği gösterdikleri görülmektedir (Keown and Woodward, 2006; Papalia et al., 2003). Yetkeci tutumla yetiştirilen çocukların, otoriter ve izin verici tutumlarla yetişenlere göre daha sosyal açıdan uyumlu, sorumluluk sahibi, yaratıcı, bağımsız, okulda başarılı, arkadaş canlısı, yetişenler ve akranlarıyla işbirliği yapabilen ve genellikle mutlu çocuklar oldukları görülmektedir (Keown and Woodward, 2006; McGillicuddy-De Lisi and De Lisi, 2007). İzin verici tutum sonucunda da çocukların topluluk içinde kurallara, sınırlara karşılık dirençli olabildikleri, asi, şımarık ve bencil tavırlar sergileyebildikleri görülmektedir. Bu çocuklar diğer kişilere bağımlı olabilmekte, istedikleri yerine getirilmediğinde ağlama, küsme gibi davranışlar gösterebilmektedirler (Marsiglia, Walczyk, Buboltz ve Griffith-Rose, 2006). Görüldüğü gibi anne-babaların çocuklarına yönelik tutumları, çocukların kişilik gelişimleriyle birlikte sosyal gelişimlerini de etkileyebilmektedir.

Türkiye’de anne-baba tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının gelişimleri, davranışları üzerindeki etkileriyle ilgili araştırmalar son yıllarda artış göstermiştir (Altay, 2007; Arı, Bayhan ve Artan, 1995; Dinçer, 1993; Durmuş, 2006; Günalp, 2007, Öğretir, 1999; Özeri, 1994; Özyürek, 2004; Tezel-Şahin ve Özyürek, 2008). Ancak bu çalışmalar içinde çocukların sosyal becerilerinin, okula uyumlarının ebeveyn tutumları açısından ele alındığı çalışmalar oldukça azdır.

Buradan yola çıkarak araştırmanın amacı, anne tutumlarının çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Otoriter anne tutumunun 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumu üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?

Yetkeci anne tutumunun 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumu üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?

İzin verici anne tutumunun 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumu üzerinde yordayıcı etkisi var mıdır?

2. MATERYAL ve METOT

Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Denizli ili merkez ilçesindeki ilköğretim okullarına bağlı anasınıflarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunda ise Denizli ilinin merkez ilçesinde ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden 85 çocuk ve annesi yer almıştır. Çocukların 45'i kız (% 52.9), 40'ı (% 47.1) erkektir. Çocukların yaş ortalaması 6 yıl, 2 ay, 17 gündür (en az 5 yıl 3 ay; en çok 6 yıl, 11 aydır). Örneklem grubu basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Listelerden kura ile seçilen 3 okuldaki 4 anasınıfları araştırmaya dahil edilmiştir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Anne formu), Sosyal Beceri Formu ve 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumunu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

2.2.1. Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Anne formu): Robinson ve meslektaşları tarafından 2001'de son şekli verilen bu ölçek, 4-12 yaş arasındaki çocukların anne ve babalarının yetkeci, otoriter ve izin verici tutumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bireysel olarak anne ya da babalar tarafından doldurulmaktadır. Otuz iki maddeden oluşan ölçeğin her bir maddesi "her zaman gösteririm", "çok sık gösteririm", "yarı yarıya gösteririm", "ara sıra gösteririm" ve "hiç göstermem" şeklinde beşli likert tipinde değerlendirilmektedir. Ölçekte üç alt ölçek yer almaktadır: Yetkeci tutum, otoriter tutum ve izin verici tutum. Her alt ölçek kendi içinde değerlendirilmektedir. Alt ölçekleri oluşturan maddelerden elde edilen toplam puan o tutuma ilişkin bilgiyi içermektedir (Robinson, Mandelco, Olsen ve Hart, 2001). Ölçek 2009'da Önder ve Gülay tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmaları kapsamında yetkeci tutuma ilişkin iç tutarlılık katsayısı .71, otoriter tutum alt ölçeğine ilişkin iç tutarlılık katsayısı .84 ve izin verici tutuma alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı ise .38 olarak belirlenmiştir (Önder ve Gülay, 2009).

2.2.2. Sosyal Beceri Formu: Gülay (2004) tarafından geliştirilmiştir. Formda 32 madde yer almaktadır. Her madde "Her zaman yapar", "Ara sıra yapar", "Hiç bir zaman yapmaz" ifadeleriyle değerlendirilmektedir. Ölçekten alınacak toplam puan sosyal becerileri gerçekleştirme düzeyini ortaya koymaktadır. Puan yükseldikçe sosyal becerileri gerçekleştirme düzeyi artmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .95 olarak belirlenmiştir (Gülay, 2004).

2.2.3. 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumunu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği: Ölçek, 1996'da Ladd, Kochenfender ve Coleman tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçek, 4 alt ölçekten (okulu sevme, işbirlikli katılım, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme) oluşmaktadır. Ölçekteki her madde "Uygun Değil", "Uygun" ve "Tamamen Uygun" ifadeleriyle değerlendirilmektedir (Birch ve Ladd, 1997). Ölçeğin Türkçe geçerlik-güvenirlilik çalışmaları Önder ve Gülay tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için .70 olarak bulunmuştur. Tüm ölçekten alınan toplam puanların yüksek oluşu okula uyum düzeyinin yüksekliğini ifade etmektedir (Önder ve Gülay, 2010).

2.3. Uygulama

Araştırmada, Anne-Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği (Anne formu) anneler tarafından bireysel olarak doldurulmuştur. Sosyal Beceri Formu ve 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumunu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği ise anaokulu öğretmenleri tarafından, çocuklara ilişkin yaklaşık 7 aya dayanan gözlemlerden yola çıkılarak doldurulmuştur. Veri toplam işleminden önce anneler ve öğretmenler, araştırmanın amacı ve ölçme araçlarıyla ilgili bilgilendirilmişlerdir.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizleri SPSS 13.0 paket programında gerçekleştirilmiştir. Otoriter, yetkeci ve izin verici anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları üzerindeki yordayıcı etkisini ortaya koymak amacıyla Basit Doğrusal Regresyon Analiz Tekniği'nden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Annelerin **Otoriter Tutumu** ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları Arasındaki Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar

	$\bar{\chi}$	ss	1.	2.	3.
1. Otoriter tutum	16.85	6.64	--		
2. Sosyal beceri	51.67	10.76	-.36**	--	
3. Okula uyum	42.12	7.32	-.39**	.77**	--

*p < .05 ** p < .001

Tablo 1'de, annelerin otoriter tutumları ile çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (p < .05, p < .001). Annelerin otoriter tutumları arttıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeyleri azalmakta; otoriter tutum azaldıkça sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeyleri artmaktadır.

Tablo 2. Annelerin **Otoriter Tutum** Düzeyleri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları Arasındaki Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	T
Otoriter tutum Sosyal beceri	-.36	-3.510*
R = .36 R ² = .13 F(1, 83) = 12.322*		
Otoriter tutum Okula uyum	-.39	-3.883*
R = .39 R ² = .15 F(1, 83) = 15.075*		

Tablo 2 incelendiğinde, annelerin otoriter tutumlarının çocukların sosyal becerileri ve okula uyumlarını anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Annelerin otoriter tutum düzeyleri, sosyal beceri değişkeninin % 13'ünü (p < .001), okula uyum değişkeninin % 15'ini (p < .001) açıklayabilmektedir. Sonuçlara göre otoriter tutum en yüksek düzeyde okula uyum değişkenini yordamaktadır.

Tablo 3. Annelerin **Yetkeci Tutumu** ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları Arasındaki Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar

	$\bar{\chi}$	ss	1.	2.	3.
1. Yetkeci tutum	62.66	9.55	--		
2. Sosyal beceri	51.67	10.76	.28*	--	
3. Okula uyum	42.12	7.32	.36*	.77*	--

* p < .001

Tablo 3'e bakıldığında, annelerin yetkeci tutumları ile çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları arasında olumlu yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (p < .001). Annelerin yetkeci tutumları arttıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeyleri de artmakta; yetkeci tutum azaldıkça sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeylerinde azalma görülmektedir.

Tablo 4. Annelerin Yetkeci Tutum Düzeyleri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları Arasındaki Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	T
Yetkeci tutum Sosyal beceri	.28	2.662*
R = .28 R ² = .08 F(1, 83) = 7.087*		
Yetkeci tutum Okula uyum	.36	3.498**
R = .36 R ² = .12 F(1, 83) = 12.233**		

n = 85 * p < .05 ** p < .001

Tablo 4'e göre, annelerin yetkeci tutumlarının çocukların sosyal beceri ve okula uyum düzeylerini anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Annelerin yetkeci tutum düzeyleri, sosyal beceri değişkeninin % 8'ini (p < .05), okula uyum değişkeninin % 12' sini (p < .001) açıklayabilmektedir. Sonuçlara göre yetkeci tutum en yüksek düzeyde okula uyum değişkenini yordamaktadır.

Tablo 5. Annelerin İzin Verici Tutumu ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları Arasındaki Tanımlayıcı İstatistikler ve Korelasyonlar

	$\bar{\chi}$	ss	1.	2.	3.
1. İzin verici tutum	15.84	4.73	--		
2. Sosyal beceri	51.67	10.76	-.24*	--	
3. Okula uyum	41.61	8.04	-.32**	.77**	--

*p < .05 ** p < .001

Tablo 5' incelendiğinde, annelerin izin verici tutumları ile çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyumları arasında olumsuz yönde anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur (p < .05, p < .001). Annelerin izin verici tutumları arttıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeyleri azalmakta; otoriter tutum azaldıkça sosyal becerileri gerçekleştirme ve okula uyum düzeylerinde artış söz konusu olmaktadır.

Tablo 6. Annelerin İzin Verici Tutum Düzeyleri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Okula Uyumları Arasındaki Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	β	T
İzin verici tutum Sosyal beceri	-.24	-2.228*
R = .24 R ² = .06 F(1, 83) = 4.964*		
İzin verici tutum Okula uyum	-.32	-3.095*
R = .32 R ² = .10 F(1, 83) = 9.582*		

* p < .05

Tablo 6'da, annelerin izin verici tutumlarının çocukların sosyal beceri ve okula uyum düzeylerini anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir. Annelerin izin verici tutum düzeyleri, sosyal beceri değişkeninin % 06'sını (p < .05), okula uyum değişkeninin %10' unu (p < .05) yordamaktadır. Sonuçlara göre izin verici tutum en yüksek düzeyde okula uyum değişkenini açıklamaktadır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın sonuçlarına göre, annelerin otoriter, yetkeci ve izin verici tutumları ile 5-6 yaşındaki çocuklarının sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki belirlenmiştir. Otoriter ve izin verici tutumlar, sosyal beceri ve okula uyum değişkenleri ile olumsuz yönde anlamlı ilişki içindeyken; yetkeci tutum ise sosyal beceri ve okula uyum düzeyleri ile olumlu yönde anlamlı ilişki içindedir. Otoriter, yetkeci ve izin verici tutumlar en yüksek düzeyde okula uyumu açıklamaktadır. Otoriter tutum, okula uyumu ve sosyal beceriyi en yüksek düzeyde açıklayan tutum

iken, izin verici tutum ise okula uyum ve sosyal beceriyi en düşük düzeyde açıklayan tutum olmuştur.

Genel olarak bakıldığında, annelerin çocuklarına yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarının çocuklarının sosyal becerileri ve okula uyum düzeylerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebildiği görülmektedir. Anneler, otoriter tutum doğrultusunda çocuklarına sert davrandıklarında, ceza verdiklerinde, onların duygularına, isteklerine karşı yeterli düzeyde duyarlı olmadıklarında, çocuklarına sosyal beceriler açısından olumsuz model olabilmektedirler. Cezaya, sertliğe, katı kurallara dayalı otoriter tutum, çocukların okuldaki uyumlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Evdeki katı kurallar ve sert disiplin, çocukların okuldaki kurallara uyum sağlamasını güçleştirebilir. Benzer şekilde izin verici tutumda da kuralların, sınırların net olmayışı ve/veya çok esnek oluşu çocukların sosyal becerileri öğrenmesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu nedenle çocuklar akran gruplarında ve genel olarak okul düzeninde, evde olduğu gibi kurallara uyma, uygun biçimde davranma, sosyal ilişkileri başarılı biçimde devam ettirme konusunda beklenen özeni gösteremeyebileceklerdir. Otoriter tutum, çocukların utangaçlık, çekingenlik gibi tavırların yanı sıra saldırganlık, baskıcı davranışlar sergilemesine yol açabilmektedir. Bu çocukların sosyal açıdan daha az uyumlu, düşük öz-güven sahibi olabildikleri dikkat çekmektedir. Anne-babaların, duygularını uygun olmayan şekillerde göstermelerinin, çocuklarının öfke, kızgınlık gibi durumlarda akranlarına sert tepkiler gösterebildikleri belirtilmektedir. Benzer şekilde ebeveynlerin çocuklarına yönelik genel olarak olumlu duygularını ifade etmeleri onları da sosyal ilişkilerinde duygusal kontrole sahip olabildiklerini ortaya koymaktadır (Eisenberg vd., 2005). Çocuğa verilen cezanın ise sosyal yetersizlikle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Jones, Gross ve Becker, 2002). Konu ile ilgili olarak, Altay (2007) tarafından yapılan çalışmaya, 35-75 ay arasındaki 344 çocuk ve ebeveynleri katılmıştır. Ebeveyn stilleri ile çocukların sosyal yeterlilikleri ve olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkilerin incelendiği bu çalışmada, demoktarik tutuma sahip annelerin çocuklarının sosyal yeterlilik puan ortalamalarının, izin verici tutum sergileyen annelerin çocuklarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çeşitli araştırmalarda da (Laibe, Carlo, Tuorquati ve Ontai, 2004; Öğretir, 1999; Snyder, Stoolmiller, Wilson ve Yamamoto, 2003), annelerin yetkeci olmayan ve katı, sert ve cezaya dayalı tutumlarının çocuklarının saldırganlık düzeyleri olumlu yönde, işbirliği, yardımlaşma, paylaşma gibi sosyal becerilerle de olumsuz yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Yetkeci tutum açısından ise daha farklı bir durum söz konusudur. Bu tutum ile çocuk evde kurallara uyma, diğer kişilere karşı duyarlı, empatik olma, yardım etme, işbirliği yapma gibi durumlarla ilgili olumlu örneklerle karşılaşacaktır. Böylece kendisi de sosyal beceriler açısından olumlu deneyimler kazanacaktır. Bornstein ve Zlotnik (2009), yetkeci ebeveynlerin çocuklarının stresli durumlar karşısında öz-kontrollerini korumaları açısından olumlu model olduklarını ve bu yeterliliğin çocuğun akran ilişkilerini sağlıklı şekilde etkileyebildiğini ifade etmişlerdir. İkincil olarak, çocukla kurulan açık iletişim sırasında dil ve dolayısıyla bilişsel becerilerdeki gelişme, sosyal ilişkilerin yönetilmesi, sosyal durumların doğru analiz edilmesi gibi yeterlilikleri de destekleyebilmektedir. Çocuklara kuralların açıklanması, düşüncelerine saygı duyulması ve kararlarda söz hakkı verilmesi, onun da sosyal sistem içinde diğer insanların bireyselliğini fark etmesine yardımcı olabilecektir. Ayrıca çocuklar, anne-babalarından gördükleri olumlu davranışları, akran ilişkilerindeki benzer durumlarda da sergileyebilmektedirler (Kochanska ve Aksan, 2004; Macklem, 2008). Davidov ve Grusec (2006), olumlu anne tutumlarının, annenin sıcak ve ilgili yaklaşımının çocukların duygularını düzenleme becerilerini kazanmasında etkili olduğunu ve bu çocukların akranları tarafından daha çok sevebildiğini ifade etmişlerdir. Anne-babalar tarafından evde duyguların uygun şekilde ifade edilmesi, çocukların sosyal problemler karşısında soğukkanlı, rahat ve iyimser olmalarını desteklediği bilinmektedir (Eisenberg vd.,1996). Sosyalleşme açısından da konu ile ilgili araştırmacılar (Bronfenbrenner and Morris, 2006; Kuczynski and Parkin, 2007) sosyalleşme sürecinde ebeveynin davranışlarının çocuğun sosyal ilişkilerini doğrudan etkileyebildiğini ifade etmektedirler. Anne-babasının olumlu sosyal davranışlarıyla karşılaşan çocuklar, bu davranışları kendi sosyal çevrelerinde sergileyebilmektedirler. Paterson ve Sanson (1999), 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerileri ile aile değişkenlerini inceledikleri çalışmalarında, anne-baba davranışlarının çocukların sosyal becerilerini

etkilediğini, ebeveynlerinden sıcak ve yakın tutumlar gören çocukların sosyal becerilerinin daha üst düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sosyal beceriler ve okula uyumun da birbirleriyle etkileşim halinde olabildiği görülmektedir. Sosyal becerileri sıklıkla gerçekleştiren çocukların okula daha kolay uyum sağlayabileceği, sosyal beceri açısından sorun yaşayan çocukların ise okula uyum sağlamada da zorlanabilecekleri bilinmektedir (Gülay, 2011). Bu çalışmada da sosyal beceriler ve okula uyum arasında olumlu yönde ve yüksek düzeyde ilişki belirlenmiştir. Bu durum, araştırma sonuçlarının kendi içindeki tutarlılığını da ortaya koymaktadır.

Araştırmanın sonuçları, annelerin çocuklara yönelik tutumlarının, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını etkileyebildiğini göstermektedir. Anneleri ile olumlu tutumlar doğrultusunda iletişim kurabilen çocuklar, okul öncesi eğitim kurumlarında akranlarıyla ilişkilerinde sosyal becerileri daha sık sergilemektedir. Ayrıca bu çocukların okul öncesi eğitim kurumlarına daha yüksek düzeyde uyum sağladıkları da görülmektedir. Annesi ile olumsuz tutumlar sonucunda sağlıklı iletişim kuramayan küçük çocuklar ise akranlarıyla ilişkilerinde sosyal becerileri daha az kullanmakta, okula üst düzeyde uyum sağlayamamaktadırlar.

Bu çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar doğrultusunda sonraki çalışmalarda kalabalık örneklem gruplarıyla çalışmalıdır. Otoriter, yetkeci, izin verici tutumların yanı sıra farklı tutumlar da ele alınmalıdır. Anne tutumlarının yanı sıra baba tutumları incelenmeli hatta anne ve baba tutumları arasındaki ilişkiler, farklılıklar da ortaya konulmalıdır. Ayrıca ebeveyn tutumlarının uzun süreli etkileri araştırılmalıdır.

Anne tutumlarının küçük çocukların sosyal becerileri ve okula uyumları üzerindeki etkileri doğrultusunda, okul öncesi eğitim kurumları, Halk Eğitim Merkezleri, Belediyeler, Üniversiteler gibi kurum ve kuruluşlar tarafından ailelere çocuk yetiştirme konusunda çeşitli seminerler, kurslar açılmalıdır. Eğitim kurumlarında, aile katılımı çalışmaları ile anne ve babalarla düzenli iletişim halinde olunmalıdır. Çocukların sosyal ilişkileriyle ilgili yaşadıkları sorunlarda ailelerle işbirliğine gidilmelidir.

5. KAYNAKLAR

Altay, F. B. (2007). “Okulöncesi Kuruma (Devlet/Özel) Devam Eden Çocukların Sosyal Yeterlikleri ve Olumlu Sosyal Davranışları ile Ebeveyn Stilleri Arasındaki İlişkiler”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Arı, M., Bayhan, P. ve Artan, İ. (1995). “Farklı Ana-Baba Tutumlarının 4-11 Yaş Grubu Çocuklarında Görülen Problem Durumlarına Etkisinin İncelenmesi”. *10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Semineri Kitabı* (ss. 23-38), Ya-Pa Yayıncılık, İstanbul.

Baumrind, D. (1966). “Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior”. **Child Development**, 37, 887-907.

Baumrind, D. (1967). “Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior”. **Genetic Psychology Monographs**, (75), 43-88.

Baumrind, D. (1968). “Authoritarian Versus Authoritative Parental Control”. **Adolescence**, (3), 255-272.

Baumrind, D. (1978). “Parental Disciplinary Patterns and Social Competence in Children”. **Youth and Society**, (9), 239-276.

Baumrind, D. (1996). “The Discipline Controversy Revisited. Family Relations”. **Journal of Applied Family and Clinical Studies**, (45), 405-414.

Birch, S. H. and Ladd, G. W. (1997). “The Teacher-Child Relationship and Children’s Early School Adjustment”. **Journal of School Psychology**, 35(1), 61-79.

Bornstein, M. H. and Zlotnik, D. (2009). “Parenting Styles and Their Effects”. In J. B. Benson and M. M. Haith (Eds.), **Social and Emotional Development in Infancy and Early Childhood**, (pp. 280-292). UK: Elsevier.

Bronfenbrenner, U. and Morris, P. A. (2006). “The Bioecological Model of Human Development”. In W. Damon and R. M. Lerner (Eds.), **Handbook of child psychology, Vol. 1: Theoretical models of human development** (6th ed., pp. 793-828). New York: John Wiley.

Davidov, M. and Grusec, J. E. (2006). “*Untangling the Links of Parental Responsiveness to Distress and Warmth to Child Outcomes*”. **Child Development**, (77), 44-58.

Dinçer, D. (1993). “*Anaokuluna Devam Eden Beş Yaş Grubu Çocukların Anne-Baba Tutumları ile Yaratıcı Düşünceleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Durmuş, R. (2006). “*3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ile Anne-Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A. and Liew, J. (2005). “*Relations Among Positive Parenting, Children’s Effortful Control and Externalizing Problems: A Three Wave Longitudinal Study*”. **Child Development**, (76), 1055-1071.

Eisenberg, N., Fabes, R. A., Karbon, M., Murphy, B. C., Carlo, G. and Wosinski, M. (1996). “*Relations of School Children’s Comforting Behavior to Empathy-Related Reactions and Shyness*”. **Social Development**, (5), 330-351.

Feldman, P. S. (2005). **Development Across the Life Span** (3 th. edition), USA: Pearson Education Ltd. Prentice Hall.

Gülay, H. (2004). “*Korunmaya Muhtaç Çocuklarla Ailesi ile Yaşayan 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gülay, H. (2010). **Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri**, Ankara, Pegem Yayıncılık.

Gülay, H. (2011). “*Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Okula Uyumlarının Sosyal Beceriler Açısından İncelenmesi*”. **NWSA- E Journal of New World Sciences Academy**, 6(1), 139-146.

Günel, A. (2007). “*Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağında Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği)*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Jones, L. P., Gross, E. and Becker, I. (2002). “*The Characteristics of Domestic Victims in a Child Protective Service Caseload*”. **Families in Society**, (83), 405-415.

Johnson, A. K. (2006). “*Physical and Psychological Aggression and the Use of Parenting Styles: A Comparison of African-American and Caucasian Families*”. **Unpublished master thesis**, University of Maryland, USA.

Keown, L. J. and Woodward, L. J. (2006). “*Preschool Boys with Pervasive Hyperactivity: Early Peer Functioning and Mother-Child Relationship Influences*”. **Social Development**, 15(1), 23-45.

Kochanska, G. and Aksan, N. (2004). “*Development of Mutual Responsiveness Between Parents and Their Young Children*”. **Child Development**, 75(6), 1657-1676.

Kuczynski, L. and Parkin, M. (2007). **Agency and Bidirectionality in Socialization: Interactions, Transactions and Relational Dialectics**. In J.E. Grusec & P. Hastings (Eds.) *Handbook of Socialization*, (pp. 259-283). NY: Guilford.

Laibe, D., Carlo, G., Torquati, J. and Ontai, L. (2004). “*Children’s Perception of Family Relationships as Assessed in a Doll Story Completion Task: Links to Parenting, Social Competence and Externalizing Behavior*”. **Social Development**, 13(4), 551-569.

Macklem, G. L. (2008). **Practitioner’s Guide to Emotion Regulation in School-Aged Children**, NY: Springer Science-Business Media.

Maccoby, E. E. and Martin, J. A. (1983). **Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction**, In Mussen, P. H. (Ed.) E. Mavis (Vol Ed.). *Handbook of child psychology*, (pp. 250-290). New York: John Wiley & Sons.

Marsiglia, C., Walczyk, J., Buboltz, W. and Griffith-Ross, D. (2006). “*Impact of Parenting Styles and Locus of Control on Emerging Adults’ Psychosocial Success*”. **Journal of Education and Human Development**, (1), 1-11.

McGillicuddy-De Lisi, A. V. and De Lisi, R. (2007). “*Perceptions of Family Relations When Mothers and Fathers are Depicted With Different Parenting Styles*”. **The Journal of Genetic Psychology**, 168(4), 425-442.

Öğretir, A. D. (1999). “*Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Oyun Davranışlarıyla Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Onder, A. ve Gulay, H. (2009). Reliability and Validity of Parenting Styles & Dimensions Questionnaire. World Conference on Educational Sciences (WCES-2009). Cyprus Educational Sciences Association, Nicosia, North Cyprus, (04-07 February, 2009). *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 1(1): 508- 514.

Önder, A. ve Gülay, H. (2010). “*Reliability and Validity of the Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 Years of Children*”. **International Online Journal of Educational Sciences**, 2(1), 204-224.

Özeri, Z. N. (1994). “*Okul Öncesi Dönemde Ahlak Gelişimi ve Eğitimi (Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Beş Yaş Çocuğunun Adalet Gelişimine Etkisinin Araştırılması)*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özyürek, A. (2004). “*Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi*”. **Yayınlanmamış yüksek lisans tezi**, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Papalia, D. E., Olds, S. W., Feldman, R. D. and Gross, D. (2003), **Human Development**, USA: McGraw Hill.

Paterson, G. and Sanson, A. (1999). “*The Association of Behavioural Adjustment to Temperament, Parenting and Family Characteristics Among 5-Year-Old Children*”. **Social Development**, (5), 125-137.

Robinson, C. C., Mandelco, B., Olsen, S. F. and Hart, C. H. (2001). **The Parenting Styles and Dimensions Questionnaire (PSQD)**. In B. F. Perlmutter, J. Touliatos and G. W. Holden (Eds.). *Handbook of family measurement techniques: Vol. 3. instruments & index*, (pp. 319-321). Thousand Oaks: Sage.

Snyder, J., Stoolmiller, M., Wilson, M. and Yamamoto, M. (2003). “*Child Anger Regulation, Parental Responses to Children’s Anger Displays and Early Child Antisocial Behavior*”. **Social Development**, 12(3), 335-360.

Tezel-Şahin, F. ve Özyürek, A. (2008). “*5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi*”. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 6(3), 395-414.

Weiten, W., Lloyd, M. A., Dunn, D. S. and Hammer, E. Y. (2009). **Psychology Applied to Modern Life: Adjustment in The 21st Century**. USA: Wadsworth Cengage Learning Publishing.